

Zijn er nog vragen?

1 november 1981

Auteur: Roger Roger

Volume: 11

Nummer: 5

Pagina's: 15-26

Documenten

- [vonk_jrg11_058.pdf](#)

zijn er nog vragen socrates gebruikte de socratische methode zegt men ons hij was een wijs man en dus bootsen leerkrachten hem graag na want ze willen graag even wijs zijn ze stellen dus in de klas ook veel vragen 9 10 van de vragen die je in de klas hoort worden gesteld door de leerkracht het zgn onderwijsleergesprek is een veelgebruikte werkvorm de leerkracht leidt een soort gesprek en is daar bij directief zowel op het niveau van de inhoud als op dat van de procedure dat heeft duidelijke voordelen de leerlingen moeten opletten en zijn dus rustig als het goed is ze moeten meedenken de zaak is onder controle verrassingen zoals moeilijke op te vangen in vallen van leerlingen zijn eerder zeldzaam de leerlingen zijn ook veel aan het woord zou je verwachten maar dat blijkt toch vaak anders te lopen i toch is deze manier van communiceren als we even abstractie maken van onze eigen klasgewoonten een ongewone toestand normaal verwacht men dat wie iets niet weet het zou vragen aan wie het wel weet ik vraag aan iemand hoe laat het is hoe het nu met zijn moeder gaat of hij de klasseraad van gisteren een succes vond wat isotopie eigenlijk is in de klas echter vraagt de wetende aan de nog niet wetende op deze manier probeert de leerkracht het leren denkproces van de leerlingen te leiden te sturen vragen is dus soms een vorm van leiding geven tausch 67 103 constateert overigens dat meer autoritaire leerkrachten gemiddeld 4 x zoveel vragen stellen als meer sociaal geïntegreerde een nogal opvallend verschil die schoolvragen zijn gewoonlijk niet reverseibel doordat ze zo sturend controlerend zijn de leerkracht vraagt niet omdat zij wil weten maar om de leerlingen te krijgen waar de leerkracht hem hebben wildit soort vragen kan de leerling niet stellen aan de leerkracht dat pikt een leerkracht niet tenzij uitzonderlijk als grapje 15 sommige vragen zijn wel reverseibel want een leerling kan wel vragen aan een leerkracht mijn heer wat denkt u er nu eigenlijk zelf over wat bedoelt u daar nu precies mee kunt u daar nog eens verder op ingaan waarom denkt u dat het zo is niet reverseible vragen zijn gewoon een uiting van autoritair gedrag dat strak leidende methoden van lesgeven ook nogal wat pedagogische nadelen hebben is wel

bekend tausch 67 110 117 somt als resultaat ervan op frequentie
ceptief en reactief gedrag geringe motivatie veel innerlijke spanning
frequente frustratiesituaties lage concentratie tendens tot verzet en
frequent estoringen van de les tendens tot overname van vooroordelen
en tot conformistisch denken belasting van onderwijzers
met strak leidend gedrag dat is nogal wat natuurlijk zijn wij ook niet gek
of door trap als we zoveel vragen stellen in de klas we doen het met
didactische bedoelingen we hopen dat al die vragen de leerstof er beter
in zouden hameren laat ons daarom even nagaan welke soorten vragen
in de klas zo al gesteld worden en wat het effect is dat we ervan
mogen verwachten we kunnen vragen in de les naar het soort antwo-
orden dat ze bedoelen uit te lokken hiervoor nemen we hier de typologie
van gallagher en aschner over uitleiden se werkgroep 80 554 555 de
ze typologie mag dan tamelijk algemeen blijven ze heeft het grote v
oordeel op andere systemen dat ze gemakkelijk hanteerbaar is
gallagher en aschner onderscheiden 1 cognitieve geheugen
vragen er wordt gevraagd naar feiten en feitjes die men uit zijn
machinaal geheugen oproept bv wat is de grootste stad uit de pr
ovincie zuid holland hoe ben je van morgen naar school gekomen
wie herinnert zich de naam van dit schilderij 2 convergente vra-
gen is een analyse en integratie van aanwezige gegevens ze zijn v
aak voor spelbaar maar toch meer open dan type 1 vaak wordt
gevraagd om problemen 16 op te lossen en te redeneren bv welke le
men in de ligging van europaort verklaart zijn belangrijkheid in welk op
zicht lijkt dit schilderij op dat waarom zijn de eeglanden belangrijk 3 di
vergente vragen doen een beroep op creativiteit en verbe
eldingskracht vragen om nieuwe ideeën te produceren bv be-
denk verschillende manieren om naar school te komen die nog n
iet uitgevonden zijn in welk opzicht zouden argentinie brazilie en c
hili anders zijn als ze gekoloniseerd waren door engeland 4 evaluati
eve vragen hebben betrekking op oordelen waarden en keuzen
bv welk vervoermiddel wil jij graag gebruiken om naar school
te komen wat vind jij van dit schilderij vind je het mooi wat wil jij gra
ag be zoeken in argentinie het zal voor iedereen wel duidelijk zijn dat ty
pe 3 en 4 die een beroep doen op divergente evalueren d
denken uiterst belangrijk zijn bij een evenwichtige vorming men zou dus v
erwachten dat dit soort vragen dan ook zeer vaak gesteld zou wor-
den ik de hoop ik onderzoek hierop bij wijze van steekproef twee vra-
genboekjes voor cursorische lectuur de l l e u s e 78 en van wallendael 7
7 van de 168 genummerde vragen in de l l e u s e 78 zijn er 2 die ik met
wat goede wilde divergent type 3 kan noemen en 7 die ik onder de ze
lfde voorwaarden evaluatief type 4 wil noemen de 159 andere vragen z
ijn overwegend van het type 2 convergent in van wallendael 77 telde
ik 108 genummerde vragen waarvan 10 misschien evaluatief z
ijn te noemen en 3 divergent mijn aarzeling berust in de meeste ge

vallen op het feit dat het karakter van een vraag soms afhangt van de interpretatie die vraagsteller en ondervraagde eraan geven en een vraag als wordt de ik figuur passend door zijn kameraden aanvaard opgenomen van wallen dael 77 is daareen goed voorbeeld van de ene leerkracht zal hier verlangen dat de leerling een bepaald objectief antwoord geeft de andere zal wensen dat de leerling hier een persoonlijk oordeel uitspreekt over het opnemen van mensen in 17 een groep uit deze steekproef die waarschijnlijk willekeurig herhaalbaar is zie ook griffioen en damsma 78 287 blijkt ook weer het gevaar van te kstafhankelijke vragen de leerlingen worden zo zeer aande hand gehouden door de leerkracht na een te evallige tekst dat ze geen algemeentoe pasbare leesmethode leren misschien brengen we ze zo wel een soort algemeen attitude bij het besef dat een tekst heel grondig ontleed kan worden maar zeleren dat waarschijnlijk niet zelfstandig te doen waarschijnlijk leren ze ervoor al bij hoe je vragen uit boekjes moet beantwoorden wie de vragen uit schoolboeken toch wil gebruiken moet zeeerst maar eens kritisch doorlezen en dan aanvullen met divergente en evaluatieve vragen of nagaan of ze niet anders geformuleerd kunnen worden daar naast restdandemogelijkheid om op een andere manier om te gaan springen met de antwoorden op vragen van type 1 en 2 doorvragen dlaten preciseren antwoorden voor de hele klas ter discussie stellend dat dit soms erg nodig is kan blijken uit een kritische kijk op het stukje lesprotocol dat op de volgende bladzijde begint de les werd gegeven door een ervaren leerkracht van een 6e jaar so op de te genoverliggende bladzijde geeft ik mijn commentaar wie vindt dat deze leerkracht raar of stuntelig spreekt moet er wel rekening mee houden dat dit een letterlijk transcriptie van een videoband is en dat zonden duidelijke zinsbouw in mondeling taal gebruik heel gewoon is zo als uit dergelijke protocollen steeds weer blijkt de les gaat over de aanhef van meivangorter de leerkracht heeft de tekst voor gelezen uit het schoolboek en begint nu met de bespreking ervan 18 ti cd h rh cd i f 0 h p ft j cd 0 p mh p i u mh ti rh d fo p cd o cd x cn g cd t l cd p g p cd p n t g tl g cd g cd cq h s o tl s d fo ft mh p u 6 n cd t l p z g 0 c fo l 0 c o di cd o cn tn di t l 0 rfo h h mh h cd h o fo xi co g h v fo rh 6 rh rh di rh fo o cd cd fd fo cd cn fo cd d d cd u rh mh ft d cd n n p f fi h di rh g i rh cd x d rh tl u ft cd p 3 g 0 co fo p g 0 ft g c rchd m cd n cd cd it i fo rh h cd cn 0 h p x p t i g h g cn e cd cd g h cd cd co tr g cd h fo g rh ft t p ft 0 p s tl p co 0 fo fo h fo rh cd n cd p ft 1 g mh p o g w fo o cd cd ft rh 0 cd p cd g o cd cd cd p cd p g t l co cd rg u cd rchd z o rh co c cd rh o fo cd fo rg fo di u g di cd cd dl t l cd cd z p tl 0 ti cd di 6 cd di fo fo rq g rh di cd p ccd cd g cd o h 0 rh 0 p cd di cd hcd fo fo p co tl rh co cd p p cd fo fo o tl cd s a o co rh fo d f tl rh n 2 cd rh o h r 0 h xi 0 u 0 cd g di t l o cd g fo cd cn cd h e cd cd cd fo cd cd p g n p cd 0 p x cd g 0 n r tl o p 0 h cd d tn cd e cd cd p cd rh x g t l p fo x rh g ft i h g o g g m fo p o cd fo cd cd cd cd cd g g h rh rh g cd 0 0

rh g cd fo di c 0 rh o rh cd rh p cd o d di p rh x g n fo fo cd x t l fo p cd o z o or fo d
w w h h ft cn co o cd m g cd i cd g i h h cd i dl cd rh di u cd o p c h cd h fo x o ti g
rh cd cd g g cd cd p fo cd xi rh cd fo cd ro x p g rh g cd u x fo cd ti cl h n ft g fo rh
o fo tl tl o x g ui g g g h cd rh fo cd o cd cd cd fo di p cd di s fo n ro o o g rh h cd
t l cd fo u p g fo x g co g 5 cd h cd tl cd rh cd g ft ro p m o h g fo o g g cd o di cd t l
g r cd cd p rh e rh di rh cd u co cd g fo fo h cd rh g ro g di cd u cd fo p g rh ro o cd
g cd fo h g u fo n ro fo rh j u s h p h cd o ti xi tcdl cd tl g fo cd p di p cd ro rh cd m
h r i mh fo g ro p g ro tl d i cd co cd rh h a rh g h rh p cd tl fo tl fo ro fo co ro p g g
fo h x r4 fo g fo ro p p cd g cd cd i u 01 u p g p co p co p co g rh co rh rh h n g p
di rh o x cd co cd rh cd cd h cd b u h o ro 1 cd rh f cd g cd rh tj cd ti p g ro co ti h
g p co g q g rh tl cd cd g g o x cd u m tl h 0 cd g cd fo c g co fo b u fo p p 6 g w cd
cd fo h g cd g cd p h fo cd ro fo cd w h cd h xi co o xi o w t5 to cd o g rh rh rh rh rh
p 1 rh rh rh o rh i rh rh r u ft i in o cd co t cn 00 t h 19 h u rd 1 cd u 1 rd cd x h p
cd ti rh 0 cd x g cd 0 c ti di 0 h g n rd di cd p rd ft rd h h c 0 cd rd 0 c rd rh g cd cd
ti p cn rd x g 0 rd tj x cd x cd ti co cd xi x1 h p c g cd g q h h rh x h rh rd p r i rh x
di ti cd rh g h h xi h rd 4j 6 tj cd rd 0 0 n p x cd i x h h 0 4 ft g x o cd 4 1 rd o rh x i
cd u h h di cd g rd h g p p co n h cd h n rh p di g 0 4j ft c h h cd cd rd rd x g x u cd
cd x h h rd x cd ti cd p ti di 0 vo c z u cd di di cd h c 1 r h h 0 g h ti c h 0 x 0 x cd 0
cd h rd 0 g q x di 0 i xi x rh h n u ip co x b fd 0 s cd u p 10 h di 4h cd h u h u cd u
rh 0 0 0 rd cd x p 0 cd cd cd 0 rd 4 x rd 0 h 0 cd x rh rd di cd ti h p rd rd 5 rd 4 q p
q ti cd g cd rd di 0 g 4 cd b cd cd cd x ti ti di u g 0 0 co x h 0 di co u vh rd 0 cd g h
b cd cd h cd g 0 u p 4 g 0 ti ti cd x n rh m rd 0 cd p c cd cm h g p ti h 4 3 g m cd x
0 h q rd rd rd 6 h cd 0 4 1 1 co 0 0 0 x g 0 i g rd r ft h r g g 0 4 ft 0 0 g w x cd g rd
ti n h g 4 i cd u 0 cd cd x h 4 di cd p cd tj co di co 0 cd x rh rh dl 0 rh cd p g cd cd
x p x g h h x cd rd cd rd 0 cd cd h 0 c x rd rd cp vh rd x rd ti x tj g g 0 cd h cn h rd
x rh h ft x u 4 h ti h 0 h rd 3 ti co h cd x ti 0 h p cd 0 0 0 h cd h cd g ti cd cd h ti x 0
rd p x 4 p x x ft cd g z 0 cd h cd 0 h 0 g u 0 rd cd cd u 0 cd u cd i cd cd x 2 di o w g
x o pa p ffi w di 4 j n 4 cn m ld 00 o cn t 1 t i cn cn cn o g p 1 0 1 h g n co 4 10 0 4j
rd g di t i g n cd d cd co g g r o h h di h h o h m h 4 di 4 n x ti g rd n cd o o cd x di
g cd cd x h h g cd x x rd 4j n ti rd t i co g s rd rh x p cd tj p o cd o g h ft 0 h o 4 x di
t g rd m h cd rd h n cd cd g tj r rh cd cd g co cd rh 0 h rh n t i x cd rd t i h cd rh g
h cd rh rh cd ti p cd u g u cd b tj n g g di di x cd rd cd cd rh t i rd cd o rh h di x t3
x cd rd x rh rd cd cd x g g cd co 0 4 0 g x rh rd h rd h h t i di t i co cd cd t5 t i s dl
rh c cd d w x cd cd g h x 4 h g g cd h 0 s cd x cd h g cd 4 tj cd cd 0 cd x x g 0 rh x
rd 0 u 6 b ti x co x co co 0 ti rd rd cd e cd o u cd di g x g u cd x cd cd h o 4 p o b rh
cd x g cd co o 0 0 g 0 p rd rd 0 0 rd q h di 0 0 xi rd cd o tj ti z rd x 6 u x 0 g rd 4j
rh cd t3 b h cd cd rh h u g cd s rh rd e cd h ti cdti co cn cd cd h 4j co rh 0 g ti cd g
0 cd cd 0 o 0 n cd x u cd cd u cd x g co o g cn tj cd cd cd g q rd 3 o 0 lp cd cd t i rd
g h rd g cd cd cd n o co cd di g rd g di g cd rh tj cd g di di di 4 1 di cd x rd g g h cd
h rh 4 h rh t i cd cd cd 4j 4 p 0 g cd n cd q co cd w co g n 0 tj rd o o rh cd cd ffi cd
h g cd g cd cd q ti g g p rh 0 x g g rh g cd g x h x rh rh rh h rh rh p cd cd 0 rh xi rh
xi rh xi rh rh x rh xi xi cd t i m cn po ld 0 00 ai o cn t h cn cn cn 20 g x 0 0 g rh x
cn x tn 0 h 0 g d o di h xj h x 0 g fo g ti fo ti rh p h rh tl rh rh p 0 n po 0 0 x 0 0 g o
x 0 0 0 3 cn x 0 p x n rh g z cn g fo ft 0 ro co g tj fo o 0 i h fo co g o rh 0 fo p ro ft i
g c xi ti 0 0 di 0 0 cd xi g x 0 di ti 0 g tn ro 0 rh x 0 co x ui x cn fo p 0 h ro o x h tp

0 h ro o cr 0 t l fo g s 0 p o fo 0 0 rh g x fo c tl x x h ro t o g g 0 g g x cd fo 0 o p 0
ft x xi o x p co p g tj fo o o o di ti tj 0 r 0 fo fo o fo rh p 0 g h ro 0 x fo 10 g ti fo 3 r
co cd x co 0 0 ro p 0 o x 0 rh ti 0 x cn fo x h ro 0 p b ti gi b g g 0 fo g g tj o 3 0 jh h
rh g o tn 0 di g rh fo 0 r o o p 0 x 0 o o x co o o ft n 0 tj x ti p o g x j 0 g h rh g x co
p g g o x 3 o co g rh g 3 0 p p fo g 0 x o 0 n rh r0h 0 0 0 fo 0 0 g x 3 0 0 ft ro co ft x
0 g di r 0 0 tl sn h x p ft 0 p p x o 4h di p p u ti 0 0 r 0 0 ch tj xi h tl o g 0 0 x 0 ft x
ui fo 0 g g tj g u rh co h di x fo g x 0 0 0 0 rh 0 o o fo xl 0 0 o rh g x h x di 0 ui 0 o p
0 o ro tl fo 0 0 g r x 0 h ti tn fo x dl fo rh u ro 0 fo o x 0 p 0 1 h p p g 0 o x di h 0 fo
6 x 4 1 0 0 x xi rh b rh fo 3 rh ti 0 rh o r g 0 0 fo g x 0 g x o 0 0 p ro n o x x rh ro 0
u h x n w ro lo 3 00 o o cn cn cn cn cn cn cn po po po 1 p o 0 0 tj x x o 0 0 m f
ro x 0 3 a o b rh ft co u n rh h ffi fo 0 0 ro g an et te gr m 2 n o o 0 x p x x h h p tl r
ft lu or cr gx tj di r i h 0 x u x 0 4h 0 rh ro ro x fo x rh 0 x 0 g c di ti 0 g u 0 ut x p
fo 0 rg di 0 co p xi tj di 0 0 0 h h b di x ro x 0 ti ro o p g fo h 0 ro 0 ti rh et ee lt ad
0 ro tl x xfo g n x ih b g x 0 fo n fo x 0 fo x 0 eh x p o p ti c 0 ro p co ro 0 0 h x p o tj
ro 0 x h x 0 tj 00 to rh ro di tj g o h fo x ro 0 x ro ti ti w rh tj x rh n 0 rh g 0 ui g fo
rog x u g h fo h 0 g 0 h ti h 0 w 0 0 n x rh rh tj fo tn h x x rh p p rh h x 0 ft co g u x
o 0 h x x ft 0 ro 0 0 0 tj h o 0 n fo t l x x 0 r tl p 0 tj x r i o h rh tj g u x n x h g ti h x
4 h 0 ro o o g ti fo x x ro x 0 x rdih ro co ti ro x fo g fo fo x di h ro p g tl 0 ti fo tj fo
co x ro u p di 0 x co rh x ro rh h x rh 0 0 p r di h 0 0 tj 0 4 1 6 x p p c x x rh h 3 x m
0 0 ro x 0 0 fl h 0 0 x g 0 s p 0 co i co di n ro 0 15 ti 0 0 0 x a co rh fo x g 0 0 rh 0 ft
x 0 p h h fo 0 0 h co 0 0 q 0 co 0 0 p x fo q ti 0 w rh co m 0 q h x 0 ro w h 0 n rh rh
rh rh x rh x rh x rh x rh rh rh ro h n e 0 cu n c cu u fo rh fo cu c h n p s 0 h cu 0 0 n
p 0 rg ti p c mh h 1 u cu uirh h rh cu fo p cu rh g 0 cu u tn 0 tl c u h w po i tl rh rh
dj d p fo 4 1 cu t l t5 o c cu cp cd p h h cd co 0 0 6 3 p q cu rd tl tl c c cu fo h q rh p
c u c tl cu fd cu cu u co cn p x 0 cu r i cu fu cu h p h h rh fo ft p c2 rh co cu c cu f0
cu cu p h co j cu p h 0 p o e u cu cu t l cu t l rh m c 10 h c 0 r rh 0 n tl h q 22 nog e
n k e l e algemene bedenkingen bij het lesprotocol 1 h e t f e i t d a t d e l e s o p v
i d e o b a n d opgenomen w e r d heeft l e e r k r a c h t e n l e e r l i n g e n w a a
r s c h i j n l i j k beïnvloed d e l e e r k r a c h t d o e t b i j z o n d e r h a a r b e s t
o m v e e l v r a g e n t e s t e l l e n o m d o o r d e k i j k e r s g u n s t i g b e o o r d e e l d t e
w o r d e n a c t i e v e m e t h o d e z e w e e t d a t v e r w a c h t w o r d t d a t d e l e e r -
l i n g e n a l l e s z e g g e n e n n i e t z i j 2 e r z i t t e n t w e e d e l e n i n d e l e s v a n 1 t
o t 2 1 w i l z i j d e l l n l a t e n i n z i e n d a t g o r t h e r e e n s t e m m i n g s b e e l d g e e
f t v a n 2 1 t o t 3 3 w i l z i j d o e n i n z i e n d a t g o r t h e r z i j n b e e l d i n z i j n e i g
e n o m g e v i n g s i t u e e r t h e t e e r s t e s t u k i s d a n w e l z e e r d e d u c t i e f z e b
e g i n t d e l e s m e t e e n z e e r a l g e m e e n b e g r i p d a t v e e l l a t e r h a d k u n n
e n k o m e n a l s s y n t h e s e 3 d e m e e s t e v r a g e n z i j n v a n h e t t y p e 2 d e
e n i g e v r a g e n v a n t y p e 3 2 7 e n 3 1 b l i j k e n d a n a c h t e r a f t o c h m a a r e e n
j u i s t a n t w o o r d t e h e b b e n d a t i s b i j e e n l i t e r a t u u r l e s t o c h e e n v r e e m d e z a a k 4
d e l e e r k r a c h t w i l o v e r i g e n s h e l e m a a l n a a r b e p a a l d e w o o r d e n t o e b e -
g r i p s v o r m i n g i s e r n i e t v e e l b i j 5 d e l e e r k r a c h t g e d r a a g t z i c h z e e r a a n m o e d i -
g e n d e n p o s i t i e f l i j k t h e t o p p e r v l a k k i g z e k e u r t a l l e a n t w o o r d e n g o e d i n f e i t
e b l i j k t b i j n a d e r t o e z i e n d a t z e j a z e g t m a a r n e e d e n k t z e g a a t n i
e t e c h t i n o p d e a n t w o o r d e n v a n d e l e e r l i n g e n e n v o l g t h a a r e i
g e n g e d a c h t e n f 6 d o o r d a t d e l e e r k r a c h t a l l e a n t w o o r d e n e c h o t 9 x 3 3 i n t e

preventies van lenen samen maakt ze zichzelf tot onontkoombaar centrum van het groepsgebeuren dit is een van de redenen waarom de leerlingen zo onduidelijk praten ze spreken niet tot elkaar als de leerkracht het verstaan heeft is dat voldoende een antwoord is overigens pas een echt antwoord als zij het herhaald heeft de leerkracht als geluidsinstallatie 23 7 een andere reden van het gemurmel is waarschijnlijk dat de leerlingen in hun schoolcarrière een aantal truc's ontwikkelen om zich bij het antwoorden af te schermen zodat spreken de typische vraagachtige intonatie zie bv 4 16 20 26 je kunt zo'n voorzichtig antwoord nog steeds terugnemen hele korte minimale antwoorden bv 14 onzekerheid en angst voor het oordeel van de leerkracht die blijkbare als rechter wordt ervaren niet als helper 8 op geen enkel ogenblik heeft men het gevoel dat de leerlingen bezig zijn met iets wat voor hen echt een probleem is maar hoe dan wel het onderwijsergesprek is een nogal twijfelachtige werk vorm omdat het een onnatuurlijke vorm van communicatie is het is zonder meer af te wijzen als alle encognitieve geheugenvragen en convergente vragen voorkomen omdat het dan zo productgericht is dat het in mijn ogen geen zinvolle groei meer toelaat het is redelijk aanvaardbaar als er ook ruimschoots divergente en evaluatieve vragen in voorkomen overigens zijn de voordelen van de werkvorm zoals ik die in het begin van dit artikel aanstipte ook niet te verwaarlozen en daarom biedt hij misschien aan jonge leerkrachten een veilige start in de klas van daaruit kunnen ze dan geleidelijk de klas steeds meer op eigen benen laten staan naar mate ze zichzelf veiliger gaan voelen en meer vaardigheid verwerven in het begeleiden van het groeps en leerproces dan kan hij of zij evolueren in de richting van meer leerlinggericht werk klassegesprek of groeps werk bv een onderwijsergesprek kan daarvoor overigens ook later nog een goede inleiding zijn vergeten we ook niet dat veel voor beide partijen frustrerende onderwijsleergesprekken kunnen vervangen worden door een uiteenzetting door de leerkracht is niets tegen doceren als het op zijn tijd gebeurt 24 als de leerkracht dan toch vragen stelt lijken die mij dus aan de volgende voorwaarden te moeten beantwoorden 1 er moet voldoende variatie in de soorten vragen zijn 2 de leerkracht moet liefst zelf het antwoord op haar vraag niet weten bv waar doet die beschrijving jou aan denken en niet waar doet ze de lezer aan denken dit impliceert dus dat men primair geïnteresseerd is in het denken en voelen van de leerlingen en dat men de antwoorden au serieux zal nemen 3 de vragen moeten reversibel zijn 4 de vragen moeten de leerlingen helpen hun eigen denken te verhelderen 5 de gestelde problemen moeten voor de leerlingen echte problemen zijn en wat betreft de antwoorden 1 elk antwoord moet au serieux genomen worden echt gehoord worden 2 antwoorden kunnen meestal terugdeklas in geëen worden is iedereen het daarmee eens zijn daar an dere meningen over mogelijk maar nu zijn we alleen heel in d weg van de

klassieke schoolmeesters of juffrouwenvragen e s s e n t i e e l i s immers de b a s i s h o u d i n g d i e de leerkracht aanneemt t e g e n o v e r haar leerlingen h e t moet e r e e n zijn van echt r e s p e c t van dialogische gelijkheid anders blijft h e t b i j wat opper vlakkige techniekjes roger roger 25 bibliografie griffioen en damsma 78 jan g r i f f i o e n en harm damsma zeggen 11 schap wolters noordhoff groningen 1978 l e i d s e werkgroep 80 leidse werkgroep moedertaaldidactiek moedertaaldidactiek dick coutinho muiderberg 1980 tausch 67 reinhard en anne marie tausch psychologie van opvoeding en onderwijs van loghum s l a t e r u s arnhem 1967 een u i t s t e k e n d voorbeeld van o n m i d d e l l i j k p r a k t i s c h bruikbaar w e t e n s c h a p p e l i j k werk op d i t o g e n b l i k i s i n de handel de 5e druk van 1980 de p r i j s bedraagt helaas 780 f r voor belgie kluwer deurne antwerpen delleuse 78 marie delleuse omtrent het stenen bruidsbed van harry m u l i s c h manteu b r u s s e l amsterdam 1978 51 b l z 95 f r van wallendael 77 tuur van wallendael omtrent het behouden huis van willem f r e d e r i k hermans manteau brussel en den haag 1977 tweede druk 36 b l z 95 f r deze beide boekjes d i e i k hierboven b e k r i t i s e e r z i j n zeker n i e t van de s l e c h t s t e i n hun soort de vragen z i j n b v n i e t s u g g e s t i e f n i e t l i t e r a i r t e c h n i s c h v a k i d i o o t e n doorgaans b e g r i j p e l i j k dat i s a l meer dan men vaak over schoolboekjesvragen zeggen kan 26